

Grimstad – skarre-*r*-ens første tilbakeslag?

Av Bjørg M. Nyjordet

I denne artikkelen¹ vil jeg presentere noen tall fra en forundersøkelse om *r*-lyden i Grimstad. I skrivende stund avslutter jeg en masteroppgave om et ganske annet emne, men prosjektet jeg beskriver her kommer jeg til å gå videre med senere i en eller annen form. Tallene jeg presenterer er foreløpige, men de er interessante, og de viser at det er grunn til å supplere og nyansere de nåværende oppfatninger av tilegnelse og utvikling av *r*-lyden i norsk. Flere steder i landet vårt opplever skarre-*r*-en nå suksess og fremgang, og Grimstad har i flere generasjoner vært en stabil skarre-by. Nå kan det imidlertid se ut som at skarre-*r*-en møter motstand hos sine egne. Jeg vil i det videre gjøre rede for mine antakelser om en mulig variasjon i *r*-lyden i Grimstad.

1 *R*-lyden

I norsk talemål realiseres *r*-fonemet i hovedsak² enten som apiko-alveolar flikk [R] (jf. Endresen mfl. 1996:163) eller dorso-uvular approksimant [ʀ] (samme verk:166). Disse vil jeg fra nå av benevne med mer allmenne betegnelser, henholdsvis som rulle-*r* og skarre-*r*.

---

1 Artikkelen er en noe omarbeidet versjon av innlegget på SONE/UPUS mars 2006.

2 Det finnes flere *r*-lyder, men jeg går ikke nærmere inn på det her. Den vesentlige forskjellen ligger i om artikulasjonen skjer med fremre (apikal) eller bakre (dorsal) del av tunga.

R-lyden er en frekvent og markant lyd i norske talemål. Lyden ligger langt fremme i folks bevissthet, og hvorvidt man har den ene eller andre realiseringa, har mye å si for andre språklyder. R-lyden påvirker dermed hele talemålsrealiseringa hos en person.

Skarre-*r*-en kan regnes som en innovasjon i skandinavisk og norsk talespråk. Den er antatt oppstått i Paris på 1600-tallet³, og i Skandinavia er den rundt to hundre år gammel (jf. Torp 2000:63). Det er godt dokumentert at skarre-*r*-en har ekspandert de siste hundre årene. Den sprer seg fortsatt, og man regner med at rundt 1/8 del av den norske befolkningen skarrer i dag (jf. Foldvik 1988:57). Foldviks undersøkelse fra våren 1987, viser at alle informanter født i 1970 i Grimstad og omegn skarrer (samme verk:61, kart 3). Skarre-*r*-oppfattes også i dag som et typisk trekk i Grimstad-dialekten. Gro Austenå Berg skriver p.t. masteroppgave ved HiA om tilbakegang av leniserte plosiver i Grimstad-dialekten. Av 82 elever på videregående skole som fikk det åpne spørsmålet "*Hva synes du er mest typisk for Grimstad-dialekten?*", var det skarre-*r* som "*skåret høyest*" med 36 svar. Jeg har for øvrig lånt flere informantsvar av henne og presenterer dem senere.

2 R-lyden i Grimstad

På tross av ovennevnte dokumentasjon på skarre-*r*-ens spredning, har jeg hatt et inntrykk av at det er en del som vokser opp med rulle-*r* i Grimstad i dag. Det er basert på egne observasjoner gjennom oppvekst i byen. Grimstad har fra 1970-tallet hatt stor tilflytting og befolkningsvekst (Danielsen og Berg 2002:237). I dag bor om lag 19 000 mennesker i kommunen. Ulike dialekter er representert i Grimstad, og følgelig både skarre-*r* og rulle-*r*. Mine antakelser om flere barn med rulle-*r*, ble ytterligere styrket da jeg våren 2005 møtte

---

3 Jeg går ikke inn på diskusjonen om opphavet her, men viser til Torps artikkel Skarre-*r* – ingen talefeil likevel? Der presenteres en etter min mening interessant teori om at utviklingen av skarre-*r* i Paris har sammenheng med avviklinga av distinktiv konsonantkvantitet i vestromanske språk (Torp 2000:70).

flere grimstadbarn gjennom intervjuer i et annet forskningsprosjekt⁴. Jeg opplevde at flere av elevene rullet på *r*-en, og dessuten at veldig mange av de som skarret også hadde retroflekser. Dette stemte dårlig med litteratur jeg kjente til på emnet, og faren var til stede at jeg bare kunne ha en feilopplevelse av hvor mange det faktisk var. Jeg ønsket å få rene tall på denne opplevelsen, og gjennomførte derfor en forundersøkelse. Den kommer jeg til om litt, men først noe av det som tidligere er sagt om *r*-lyden, særlig om skarre-*r*-ens spredning og barns tilegnelse av *r*-lyden:

3 Sagt spesifikt om *r*-lyden

R-lyden er en lyd som mestres sent i barnets språkutvikling, men barn med skarre-*r* mestrer denne lyden tidligere enn barn som skal etablere rulle-*r*. Det viste en undersøkelse av Knut Fintoft fra 1983. Av 72 fireåringer over hele landet, ble det konstatert *r*-problemer hos 19 % av barna fra rulle-*r*-områder, men ikke hos noen fra skarre-*r*-områder (prosenttall jf Torp 1999:335). Fintoft forklarer at "Dette er fysiologisk sett naturlig da baktunge *r* framkommer ved en mye enklere artikulasjonsprosess enn tungespiss *r*" (jf. Fintoft m.fl 1983:42).

At skarre-*r*-en er lettere å uttale, ved siden av at den er like sosialt akseptert som rulle-*r*-en, har siden blitt brukt for å forklare hvorfor lyden har spredt seg til store deler av landet de siste to hundre årene (jf. Foldvik 1988:57). Hovedårsaken mener Foldvik likevel er byer og tettsteders språklige påvirkningskraft. Han har antatt at Aust- og Vest-Agder og Rogaland vil bli rene skarre-*r*-fylker (Foldvik s.st.).

Arne Torp mener at skarre-*r*-ens utbredelse vil stoppe opp i møte med dialekter med retroflekser, da han mener disse talemålstrekkene

---

4 Besteforeldreundersøkelsen 2005. Et prosjekt i samarbeid mellom NOVA og HiA, under ledelse av prof. Gunhild Hagestad. Rundt 50 informantintervju/lydopptak av Grimstad-barn finnes, og jeg har fått klarsignal til å nytte disse i språkøyemed hvis ønskelig. Det vil i så fall skje i samsvar med gjeldende etiske retningslinjer for ny bruk av intervjumateriale.

artikulatorisk ikke passer sammen (jf. Torp 1994:293). Et unntak er i dialekter med vokalisert skarre-*r* (samme verk:298).

Foldvik har videre sagt at elever fra rurale rulle-*r*-områder, som blir skyssset inn til skoler i sentra hvor det skarres, vil legge om *r*-lyden etter skarrende venner. Torp nevner også at skarrende innflytterbarn i Oslo går over til rulle-*r* i skolealder fordi miljøpresset blir for sterkt (jf. Torp 2000:64). Verken Torp eller Foldvik henviser til noe empirisk materiale om bytte av *r*-lyd i løpet av livet.

Når det gjelder barns tilegnelse av *r*-lyden, er Foldvik sitert⁵ på påstanden om at dersom én av foreldrene skarrer, vil sannsynligvis også barnet begynne å skarre.

Arne Vanvik (1971: 313) konkluderte imidlertid i sin undersøkelse av sin egen datters språktilegnelse, at innflytelsen fra foreldrene antakelig var minimal. Vanviks datter vokste opp i Bergen med en mor som skarret og en far som rullet, og hun tilegnet seg skarre-*r*-en som vennene. Vanvik fremholder altså oppvekststedet som vesentlig. Det bryter likevel ikke med Foldviks antakelse om at én skarrende forelder fører til skarrende avkom.

Det er ellers gjort få empiriske undersøkelser på *r*-lyder i endring, men det finnes en hovedoppgave av Åshild Knutzen fra 1994 om overgangen fra rulle-*r* til skarre-*r* i Øvre Vats. Hun har forsøkt å tidfeste overgangen. Hun fant i sitt utvalg informanter som hadde intravariasjon i *r*-brukén. Dette gjaldt noen få informanter og etter mi vurdering relativt lavt innslag av variasjon, men det forekom altså (Knutzen 1994:53). Dette var informanter som var barn og lærte *r*-lyden mens den var labil i øvre Vats.

Denne lista viser at både foreldre og oppvekststed fremholdes som vesentlige faktorer. Men i hovedsak er det brukt for å forklare skarre-*r*-ens spredning. Hva da når mine antakelser er stikk i strid med

---

5 I intervju i Dagbladet Magasinet 31.03.2005 fra:
www.dagbladet.no/magasinet/2005/03/31/427566.html

dette, og nettopp går på en tilbakegang av skarre-*r* i et allerede etablert skarre-område?

4 Forundersøkelsen i Grimstad

Først og fremst måtte jeg få noen tall på antakelsene mine, slik at jeg kunne se om dette var et prosjekt det var verdt å gå nærmere inn på. I det hele tatt synes jeg mangelen på et stort empirisk materiale på dette området forøvrig er slående og underlig, den markante og frekvente lyden tatt i betraktning.

Høsten 2005 tok jeg kontakt med alle grunnskolene i Grimstad for å gjennomføre en forundersøkelse. Jeg ba skolene stille elevene spørsmålet "*Skarrer eller ruller du på r-en?*". Jeg ga dem noen eksempelord til hjelp dersom noen skulle være i tvil om hvilken *r* de hadde. Videre ba jeg kun om svar fra elever fra 5. trinn og oppover, for at det skulle være størst sjanse nettopp for at elevene var bevisste på *r*-en sin. Undersøkelsen ble gjennomført av norsklærere eller kontaktlærere som kjenner elevene godt. Svarene kom sporadisk inn, det er ulikt antall svar fra de ulike skolene og to skoler har ikke svart i det hele tatt. Det er cirka 2800 barn i grunnskolealder i Grimstad. Jeg fikk svar fra 845 elever fra 5. – 10. trinn. Det synes jeg er en god svarprosent, og med tanke på at jeg fikk svar fordelt på nesten alle trinn og skoler, vil jeg våge å påstå at tallene mine gir et representativt bilde av faktiske forhold i Grimstad i dag.

I tillegg til min egen undersøkelse, gikk jeg gjennom spørre-skjemaer som nevnte Berg hadde benyttet på videregående skole i Grimstad. I sitt pågående masterarbeid undersøker hun tilbakegang av "blaude" konsonanter, men på sitt skjema spurte hun også om elevenes *r*-lyd. Jeg har tatt med de 82 elevene som er oppvokst i Grimstad (eller kom flyttende *før* skolealder).

Tabell 1 Fordeling av skarre-*r* og rulle-*r* i prosent.

Skole	elevantall	skarre- <i>r</i> %	rulle- <i>r</i> %	veksler %
Jappa bs	136	83	17	0
Frivoll bs	66	85	15	0
Grimstad us	120	87,5	12,5	0
Holviga bs	48	73	27	0
Holviga us	39	87	13	0
Fjære bs	141	84	16	0
Fjære us	295	86	14	0
Totalt grunnskoler	845	84,5	15,5	0
Dahiske vgs	47	72	23,5	4,5
Frivoll vgs	29	93	7	0
STF	6	83	17	0
Totalt vgs	82	80,5	17	2,5
Alle skoler	927	84	15,5	0,5

Disse tallene viser at skarre-*r* selvfølgelig er det mest vanlige blant de som vokser opp i Grimstad i dag. Men det som burde overraske, er at de også viser at det er en betydelig andel som har rulle-*r*. Jeg sier betydelig fordi 16 prosent rullere i den oppvoksende generasjonen i en etablert skarre-by, mens skarre-*r* ellers ekspanderer, er ganske uventet.

"Bor de i en "ghetto", disse rullerne?", fikk jeg spørsmål om da jeg presenterte tallene første gang. Eksempler på det finnes nemlig andre steder, for eksempel på Sandøya utenfor Tvedestrand (Torp 1994:296). Slik ser det imidlertid ikke ut til å være i Grimstad. Det er verdt å merke seg at med unntak av én skole er prosentandelen relativt lik på hver skole og på hvert klassetrinn. Også tallene fra Bergs spørreskjema viser omtrent den samme rulle-andelen. 17 prosent oppgir at de ruller på *r*-en. Når jeg teller alle de 104 elevene som besvarte skjemaet, og dermed elevene som har flyttet til Grimstad i løpet av oppveksten, er rulle-*r*-prosenten så høy som 27.

Språkmiljøet på videregående skole har altså i vesentlig grad preg av rulle-*r*.

"De er innflyttere disse, da!", har flere sagt når jeg har nevnt tallene. Kan hende det. Det vet jeg enda ikke. Jeg har per dags dato ikke oversikt over innflyttingsmønsteret, antall – og hvor de kommer fra. Det er komplisert, men jeg ønsker å krysse funnene mine med statistiske opplysninger også. Problemet er dog, er jo at innflyttere ikke blir kategorisert etter hva slags *r*-lyd de har. Om rullerne i forundersøkelsen er innflyttere eller har foreldre som er det, så har de i alle fall, selv om de er barn, *ikke* lagt om *r*-lyden etter stedets dialekt. Jamfør at man ifølge Foldvik, Torp og Vanvik i punkt 3 etter gjeldende teori skulle forvente det.

5 Foreldrebakgrunn og holdninger

Det er relevant å trekke inn foreldrebakgrunnen, både til de som skarrer og de som ruller. Det vil jeg gjøre når jeg går videre med prosjektet. Jeg har likevel noen faktiske tall jeg kan vise allerede, de er igjen hentet fra masterarbeidet til Berg. Hun stilte nemlig også informantene sine spørsmål om foreldres dialekt. Jeg har krysset informantenes opplysninger om egen *r*-lyd med opplysningene om foreldres dialekt og fått noen tall på sammenhengen. Dette er tall fra de 82 elevene som er vokst opp i Grimstad.

Tabell 2 Sammenheng mellom foreldre og barns *r*-lyd. 82 informanter fra videregående skole.

	Totalt	Skarre- <i>r</i>	Rulle- <i>r</i>	Veksle
2 foreldre skarrer:	48	46	2	
1 forelder skarrer:	25	18	6	1
0 foreldre skarrer	9	2	6	1

Ikke overraskende viser disse tallene at der to foreldre skarrer, har nesten alle barna tilegnet⁶ seg skarre-*r*. Også andelen som har tilegnet seg skarre-*r* med bare én skarrende forelder, er større enn den som har tilegnet seg rulle-*r*. Likevel viser tallene at det er fullt mulig å vokse opp i et skarreområde og tilegne seg en *r*-lyd som avviker fra standarden i området, selv om den ene forelderen skarrer. Her dreier det seg likevel om så lave tall at jeg ikke vil generalisere eller trekke noen konklusjoner. I videre undersøkelser ønsker jeg større tall på foreldrebakgrunnen.

Språkbrukernes holdninger til visse språktrekk nyttes ofte som forklaring for hvordan noen trekk sprer seg mens andre avvises. Spredning av skarre-*r*-en har blitt forklart som et urbant fenomen med høy sosial status. Jeg stilte ikke spørsmålet om holdninger til *r*-lyden, men det gjorde Berg. Igjen er jeg takknemlig for lån av informantsvar. Disse kan kanskje gi en liten pekepinn på hvordan det står til med holdninger til de to *r*-lydene i Grimstad. Informantene ble spurt om å krysse av for om de likte de to *r*-lydene, og om lydene var moderne, gammeldage, eller "breie/bondske". Flere svar var mulig. Av 82 informanter svarte 53 at de likte Grimstaddialekten, 23 svarte nei, mens 4 var usikre. Uten å gå i detalj i antall avkryssninger, vil jeg nevne at mange likte skarre-*r*, men også rulle-*r*. Samtidig var skarre-*r* breit og gammeldags, mens rulle-*r* ble kategorisert som moderne.

6 Noen personlige *r*-erfaringer

For å belyse det utilstrekkelige og inkonsistente i nåværende teori og kunnskap om *r*-lyden i norsk, tillater jeg meg å trekke inn noen personlige forhold: Jeg er selv vokst opp i Grimstad, med en mor som skarrer og en far som ruller. Jeg skarret til jeg var 6 år gammel, og da byttet jeg til rulle-*r* et halvt år før vi skulle flytte til Gjøvik. Som en

---

⁶ Jeg synes begrepsbruken kan være problematisk og styrende for hva vi tenker om menneskers "tilegnelse" av språk. *Velger, utvikler, etablerer* eller *får* mennesker *r*-lyd? Begrepsbruken er verdt en diskusjon. Her bruker jeg et begrep jeg oppfatter som ganske nøytralt, nemlig å *tilegne*.

slags forberedelse kanskje, begynte jeg å leke med den nye *r*-lyden. Plutselig hadde den festet seg. Da jeg etter fem år på Gjøvik flyttet tilbake til Grimstad, var det helt umulig å komme tilbake til den påstått enkle skarre-*r*-en. Min to år yngre søster byttet aldri *r*. På Gjøvik fikk vi en bror som var to år da vi returnerte til Grimstad. Han vokste dermed i hovedsak opp i Grimstad, men fikk rulle-*r*.

Jeg er gift med en mann som har typisk "kristiansandstonefall", men med rulle-*r*. Det er mye man kan være i tvil om i språket og språkforskinga, og man skal være forsiktig med å postulere eller bastant hevde noe normativt, men ett er jeg sikker på: Kristiansandsdialekt med rulle-*r* er ille! Da vi fikk vårt første barn, en sønn, gikk vi derfor litt inn for at han skulle lære seg skarre-*r*. Vi snakka selvfølgelig vårt "vanlige språk", hva nå det er, til han og oss i mellom, men når vi skulle introdusere han for nye ord, sa jeg det ofte med skarre-*r* og øvde på skarre-*r* med han. Han gikk hos dagmamma med utpreget kristiansandsdialekt, og hadde venner med skarre-*r*. Prosjektet vårt var vellykket; han ble en skarrer. (Dog med retrofleksjer.)

Da vi fikk vår andre sønn, hadde jeg tatt nordisk grunnfag og prøvde å være litt mindre normativ på dette området. Med han har vi ikke vært spesielt bevisste på innlæring av en bestemt *r*. Han gikk hos den samme dagmammaen, var venner med småsøskenene av vennene som eldstemann hadde, og han hadde et sterkt språklig forbilde i sin skarrende storebror. Han er nå drøyt 3 år – og en klar ruller!

Jeg vil understreke at jeg ikke tror vår familie er særskilt spesiell. Ettersom jeg har den "*r*-bakgrunnen" jeg har, blir det ofte snakk om *r*-en med kjente og ukjente. Mitt inntrykk er at det er mange familier som oss, sågar minst én i samme gate. Jeg tror altså at dette emnet er veldig mye mer komplekst og – i alle fall tilsynelatende – uforutsigbart enn det gis inntrykk av i ovennevnte kilder. Derfor mener jeg det er nødvendig med en nyansering og videreutvikling av gjeldende teorier. Det må gjøres med utgangspunkt i empirisk materiale.

7 Spørsmål jeg ønsker å besvare:

Jeg ønsker med tiden å gjennomføre en større undersøkelse blant barn og ungdom i Grimstad. Blant spørsmålene jeg stiller meg er disse:

1. Er skarre-*r*-en på vikende front i Grimstad? Hva er i så fall årsakene?
2. Hvordan er sammenhengen mellom barns *r*-lyd og foreldres *r*-lyd?
3. Hvordan er sammenhengen mellom barns *r*-lyd og oppvekststeder?
4. Hvor vanlig er det å bytte *r*-lyd i løpet av livet?
5. Hva er vesentlige faktorer for et barns tilegnelse av *r*-lyden?

Det siste spørsmålet i dette utvalget av spørsmål, mener jeg er det aller viktigste. Jeg kan ta feil, men jeg tror i alle fall i skrivende stund, til mitt fremtidige empiriske materiale viser meg noe annet, at *r*-lyden til et menneske er fast når den først er etablert. Jeg tror heller ikke at det er vanlig med situasjonell⁷ endring av *r*-lyden. På bakgrunn av dette mener jeg det er helt nødvendig å forstå barnets *r*-tilegnelse. Jeg tror nøkkelen til å kunne si noe om årsaker til endring av *r*-lyden i en dialekt og om antatt videre utviklingsmønster ligger i å forstå hvilke faktorer som påvirker barnet når det tilegner seg denne lyden.

I tillegg er det flere problemstillinger med et teoretisk diskusjonspotensial. 16 prosent av den oppvoksende generasjon talemålsbrukere bruker rulle-*r* i Grimstad. Sannsynligvis er andelen høyere befolkningen sett under ett. Vil man fortsatt si at Grimstad er en skarre-by? Hvor stort avvik tåles før man må revurdere den alminnelige beskrivelsen av en dialekt?

Vil vi si at barna med rulle-*r* snakker grimstaddialekt? Hva gjør de hvis ikke?

Hva slags videre *r*-utvikling er det rimelig å anta i Grimstad?

---

⁷ Hovedoppgaven til Berit Haavik Nilsen fra 2005 omhandler mennesker som veksler mellom to dialekter. Hos noen av informantene innebærer kodevekslingen også veksling mellom skarre-*r* og rulle-*r*.

8 En notis om retroflekser

Jeg kommer ikke utenom retrofleksene. Det er ikke dokumentert vitenskapelig (ennå) at det er utbredt bruk av retroflekser hos unge mennesker i Grimstad. Men min klare oppfatning er at det er det, og da tenker jeg ikke på dem som har rulle-*r*, men på alle dem som har den tidligere antatt umulige kombinasjonen skarre-*r* og retroflekser (jf. Torp 1994:295). Kartlegging av retroflekser i Grimstad kommer utenom min kapasitet i dette prosjektet, men for min del kan utbredelsen av retroflekser være aktuelt å trekke inn som forklaring på at rulle-*r*-en kan spre seg også hos barn som vokser opp i skarre-*r*-område. Historisk sett kan det være riktig å si at retrofleksene er et assimilasjons-produkt. Men i det enkelte barns ører, som ikke har etablert *r*-lyd, kan jeg ikke tenke meg at retrofleksene blir analysert og splittet som en *r*-lyd i kombinasjon med en annen lyd. Jeg vil tro, uten at jeg har det grunnlaget i empirisk materiale som jeg har mast om tidligere, at den retroflekse lyden – i begynnelsen i alle fall - blir analysert og forsøkt reproduisert som en selvstendig lyd. Hvis dette er riktig, og retrofleksene er så utbredt som jeg tror, vil man ved å vokse opp i Grimstad i dag, ikke vokse opp i så utpreget skarrende språkmiljø som tidligere, selv om flesteparten fortsatt skarrer. Den situasjonen tror jeg kan ha betydning for en eventuell tilbakegang av skarre-*r*. Men det må jeg i så fall diskutere når empirisk materiale foreligger.

Litteratur

- Danielsen, Arnhild og Trønd A. Berg. 2002. "En blå tråd". I Knudsen og Skjeie (red): *Hvitt stakitt og fiberoptikk. Regionale myter – regional makt*. s 233–241.
- Endresen, Rolf Theil, Hanne Gram Simonsen og Andreas Sveen. 1996. *Innføring i lingvistikk*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Fintoft, Knut mfl. 1983. *4 år. En undersøkelse av normalspråket hos norske 4-åringer*. Trondheim: Universitetet i Trondheim
- Foldvik, Arne Kjell. 1988. "Spredning av skarring i Norge i løpet av om lag 70 år." I *Norsk Lingvistisk Tidsskrift*, s 55–61.
- Knutzen, Åshild. 1994. *Overgang fra rulle-*r* til skarre-*r*: ei undersøkelse av *r*-fonemet i Øvre Vats*. Utrykt hovedoppgave. Bergen: Universitetet i Bergen.

- Meland, Astrid. 2005. "Forsøkte å stoppe skarre-r'en". I *Dagbladet.no*, lastet ned 20.06.2006, fra <http://www.dagbladet.no/magasinet/2005/03/31/427566.html>
- Nilsen, Berit Haavik. 2005. "*Er det virkelig deg?*" – om identitetsrealisering hos personer med to internaliserte dialekter. Utrykt hovedoppgave. Kristiansand: Høgskolen i Agder, institutt for nordisk og mediefag.
- Torp, Arne. 1994. "Skarre-r mot retrofleksar: Ein rapport frå frontlinja." I Kotsinas & Helgander: *Dialektkontakt, språkkontakt och språkförändring i Norden*, Stockholm: s 291–299.
- Torp, Arne. 1999. "Skarre-r og «skjøttkaker» – barnespråk, talefeil eller språkforandring?" I *Det Norske Vitenskapsakademi, Årbok*: s 334–358.
- Torp, Arne. 2000. "Skarre-r – ingen talefeil likevel? Teorier om opphavet til skarring – og hvor langt skarringa vil gå." I *Målbryting 4*: 63–88.
- Vanvik, Arne. 1971. The phonetic-phonemic development of a norwegian child. I *Norsk Tidsskrift for Sprogvidenskap XXIV*, s 269–325.